D · N
17/1 1949

Isoleringspolitiken i återvändsgränd

Två förutsättningar har, direkt eller indirekt, godtagits av nästan alla deltagare i den svenska utrikesdebatten under det senaste året. En är att våra utsikter att stå utanför ett framtida världskrig är synnerligen små. Den andra är att vi inte kan tänkas bli deltagare i ett sådant krig på rysk sida; det vore, enligt allas uppfattning utom kommunisternas, orimligt att Sverige under några förhållanden skulle hjälpa den regim vars seger under alla förhållanden måste leda till den svenska frihetens undergång. Med detta erkännande är neutraliteten i äldre mening redan uppgiven, ty neutraliteten måste, om den svårt kränkes, förvandlas i krig mot den kränkande, alltså i detta fall eventuellt ett krig mot västmakterna som Rysslands bundsförvant.

Utifrån denna insikt har man kommit till skilda slutsatser. Anhängarna av samverkan väster ut har ansett att vi på denna väg kan säkra oss snar och effektiv hjälp mot ett ryskt angrepp, vare sig det riktas blott mot Sverige eller är en strategisk detalj i ett världskrig, att vi därigenom bidrar till upprättande av en stabil och stark front mot fortsatt rysk aggression och att det totala resultatet sålunda blir en viktig insats i strävandet att bevara freden. Anhängarna av neutralitet eller isolering har däremot framhållit att utsikten att få stå utanför vid ett världskrig, även om den är obetydlig, är mer värd än de garantier om understöd vid krig som kan vinnas genom en samverkan; de har också hållit före att en sådan samverkan i och för sig kan öka spänningen i världen och därför göra den konflikt ofrånkomlig som alla vill förhindra.

Skäl finns för båda dessa ståndpunkter, ehuru enligt Dagens Nyheters mening isoleringslinjen undergrävts av den faktiska utvecklingen och dess förespråkare i allt högre grad fått falla tillbaka på traditionsbundna föreställningar och rent önsketänkande. Denna uppfattning har — det är det väsentliga som i dagens läge skall understrykas — steg för steg vunnit terräng, icke blott i den allmänna opinionen, utan även i statsmakternas handlande. Vad som i februari var en svensk isoleringslinje hade redan i maj — genom regeringens initiativ till förhandlingar med grannstaterna — blivit en nordisk samarbetslinje; därmed var isoleringstanken i realiteten starkt rubbad, dels därigenom att Sverige ersatts av Norden såsom tänkt neutral enhet, dels och framför allt därför att Norge och Danmark inom det nordiska blocket i vardande företrädde tanken på samverkan väster ut i en eller annan form.

De nordiska förhandlingarna ledde därför successivt till ytterligare modifikation av den svenska isoleringslinjen. Klart har detta framträtt i den s. k. Karlstadsplanen, som, enligt allmänt godtagna, ehuru icke officiella uppgifter, förutser begäran om leveranser av krigsmateriel från USA till de tre nordiska staterna och icke "utesluter" möjligheten av annan hjälp väster ifrån. Denna väg är emellertid, av officiella meddelanden från USA att döma, icke farbar, ty USA kräver för dylika leveranser en organiserad samverkan — vad man därmed avser är icke helt klarlagt.

Vad Sverige angår synes det uppenbart att man därmed successivt kommit så långt bort från den ursprungliga isoleringspolitiken att de ytterst tvivelaktiga fördelar som denna kunde erbjuda helt gått förlorade. Om vi sluter oss samman med Norge och Danmark, vilkas västorientering är ostridig, och om vi tillsammans med dessa stater erhåller hjälp i form av krigsmateriel, är vår ställning i verkligheten klar. Tror någon att den ryska statsledningen efter detta tänker sig att ett skandinaviskt förbund kan och vill "försvara sina portar" åt alla håll i ett eventuellt krig? Det är typiskt att svenska tidningar som står fast vid isoleringstanken söker övertyga oss om att vi under alla förhållanden får vapen från USA, därför att Sverige kommer att tjänstgöra som ett skydd för Norge mot Ryssland. Vi skall alltså be USA om vapen i egenskap av Norges hjälpare, men samtidigt söka inbilla Ryssland att Norges anslutning väster ut inte skulle rubba vår neutralitet! Ett sådant spel kan man i lyckliga fall och under förutsättning av djup sekretess bedriva genom viskande och antydande diplomater; i ett fritt land med en fri press går det inte.

Låt oss se saken också från en annan synpunkt. Norden behöver krigsmateriel från Västern. Det är möjligt att erhålla sådan under förutsättning av ett avtal som garanterar även annan och mera verksam hjälp. Skall vi då — utan att ens ingå på förhandlingar — säga nej till både vapen och understöd i annan form? På en sådan politik, som rent av vägrar att diskutera kärnfrågan med västmakterna, har vi bokstavligen allt att förlora men ingenting att vinna. Dess enda konsekvens kan bli en isolering, vida fullständigare än den som neutralitetspolitiken ursprungligen förutsatte — en isolering som innebär motsättning både till Norden och Västern.

Enligt den amerikanska senatens Vandenbergsresolution skulle i regionala avtal sammanslutna stater kunna erhålla garantier om hjälp från USA. Sedermera har det sagts att sådana garantier skulle ges blott vid ömsesidighet — icke ömsesidighet i den meningen att vederbörande stater skulle lova hjälpa USA vid alla konflikter, utan i den meningen att vissa motprestationer krävdes av de "garanterade" staterna. Här föreligger en given bas för förhandlingar. Vad som behövs är en uppgörelse, en kompromiss som tillfredsställer både Sverige, Norge—Danmark och väststaterna. En sådan kompromiss kan utformas blott genom förhandlingar mellan alla parter. Om Sverige icke är med härpå, blir följden uppenbarligen att Norge—Danmark och väststaterna förhandlar, medan Sverige ställs utanför.

Våra egna intressen, hänsynen till våra grannfolk och önskan att trygga freden hänvisar till denna väg. Om den ursprungliga isoleringspolitiken från i början av förra året ånyo upptas, är den oändligt mycket farligare än den då var.

Svensk Litteratur-tidskrift
utger
stort Strindbergs-nummer
med 33 bidrag, bl. a. av:
Louis Bromfield, Johan Bojer, Georges Duhamel, Magnhild Haalke, Johannes Jörgensen, Thomas Mann, Taivo Pekkanen, Jules Romains, Thornton Wilder, Arnulf Överland
Lösnummer 3:50
Prenumerera på Svensk Litteraturtidskrift
4 kr pr år. Pren.-pris 7:—. Prenumeration i bokhandeln eller direkt hos C. W. K. Gleerups Förlag, Lund. Postgiro 30843.
GLEERUPS

Behovet av skattelättnad

[illegible]

PRESSGRANNAR

Hr Vougts inkompetens som försvarsminister ...

[illegible]

Nordiska ungdomsledare på en veckas konferens

[illegible]

NORSK PROSA HÖSTEN 1948

Av SIGURD HOEL

NORSK DIKTNING revolutionerade inte världen under det år som har gått. Den revolutionerade inte heller den norska litteraturen.

Under ockupationstiden trodde de flesta norrmän — som väl också de flesta människor i andra ockuperade länder — att när Tyskland en gång väl var besegrat och kriget var slut skulle paradisets portar slås upp.

Våra åsikter om den norska diktning som skulle komma underordnades detta önsketänkande. Vänta bara! tänkte vi. När den här tiden är över kommer norsk diktning att blomstra som aldrig tillförne. Nu har vi blivit väckta, vi har inhöstat erfarenheter som vi aldrig hade drömt om, vi har lärt känna oss själva och världen på ett alldeles nytt sätt, vi har sett avgrunder öppna sig inom människor och toppar resa sig mot himlen. Vänta bara!

Vi väntar fortfarande. Vi väntar på paradiset — nej, det väntar vi inte längre på, men vi väntar ännu på det nya och avgörande genombrottet i norsk dikt.

Visst har ockupationen och upplevelserna under den redan skänkt oss en och annan bok av värde. Dessutom har vi fått en mängd böcker om kriget som i viss utsträckning har kartlagt fältet. Men det nya och stora har inte kommit än. Och småningom börjar vi ana att våra otåliga förväntningar var en smula naiva och barnsliga. Tiden efter kriget har först och främst medfört förvirring och oro, men enbart upplevelser, oro och förvirring kan ingen diktning bygga på — den kräver bland annat stillhet, klarnande, tid till eftertanke.

Efter första världskriget gick det 7—8 år innan det som hade hänt kunde utkristallisera sig i dikt. Nu går bilarna och flygplanen mycket snabbare än på den tiden; men man kan nog förmoda att unga människosinnen i stort sett styrs av samma lagar nu som förr och kräver ungefär lika lång tid för att hinna reagera.

Medan vi alltså väntar på det nya som ska komma kan vi konstatera att ett och annat i alla fall kommer.

*

Den norska bokhösten 1948 var kvantitativt sett ganska rik. Kvalitativt blev den medelgod — om vi skall vara vänliga.

En rad av våra främsta författare teg. Nordahl Grieg, Sigurd Christiansen och Ronald Fangen var borta för alltid. Hamsun var borta, av andra orsaker. Han fyller för övrigt 90 år 1949. Sigrid Undset, Gabriel Scott, Helge Krog, Aksel Sandemose, Magnhild Haalke och Gunnar Reiss-Andersen — ingen av dem utgav nya böcker. *Johan Falkberget* och *Arnulf Överland* uppträdde på bokmarknaden, men inte med böcker av skönlitterärt slag — Falkberget presterade en samling tal och artiklar, Överland utgav två föredrag, ett om utrikespolitik och ett om den norska språkstriden, som av allt att döma är i färd att blossa upp på nytt.

När så många av de bästa är borta, måste hela bilden naturligtvis bli fattigare.

En annan egendomlighet, en annan frånvaro satte på ett indirekt sätt sin prägel på höstens litteratur; kriget och ockupationen förekom praktiskt taget inte längre som litterärt stoff.

När man har sagt det bör också det enda stora undantaget nämnas. Kompani Linge, den norska commandogruppen som utbildades i England och gjorde en rad djärva raider i Norge (däribland sabotaget mot fabriken för tungt vatten i Rjukan), framlade en redogörelse för sin verksamhet i två stora band. Verket heter rätt och slätt "Kompani Linge". Fackfolk väntade sig att boken skulle falla död till marken framför fötterna på en krigstrött publik. I stället blev den årets stora bokhandelsframgång. Trots det höga priset (85 kr.) gick den ut i 20.000 exemplar.

Medan vi är inne på det icke skönlitterära området bör nämnas att *Helge Ingstad* kom med en utmärkt bok om Svalbard. "Landet med de kalde kyster" heter denna bok, som sammanfattar det man vet om Spetsbergen — saga och historia, politisk belägenhet genom tiderna, fångstliv och gruvdrift och aktuella administrationsproblem.

Under hösten kom det fyra memoarverk av betydelse. *Bergliot Ibsens* "De tre" — som berättar om Henrik och Susannah Ibsen och sonen Sigurd — och *Peter Egges* "Minner fra barndom og ungdom" har redan omtalats i Dagens Nyheter. *Halfdan Christensen* fortsätter med "Skjærsilden" sina teaterminnen. Han har i femtio års tid levat i centrum för norskt teaterliv och har en del att berätta. Han kläder sina minnen i romanform, men denna form verkar här, som den också bör och ska göra, bara som en genomskinlig slöja framför verkligheten. *C. J. Hambro* utgav första bandet av sina minnen, "Far og sönn". Till denna bok blir det anledning att återkomma.

*

En enstämmig kritik utpekade *Gunnar Larsens* "Sneen som falt ifjor" och *Tarjei Vesaas'* "Tårnet" som årets yppersta norska romaner.

"Sneen som falt ifjor" har tidigare anmälts i Dagens Nyheter, och jag för min del har ingenting att tillägga.

Tarjei Vesaas står i dag vid sidan av Inge Krokann som den ledande landsmålsprosaisten (bägge är dessutom goda lyriker). I sina senaste tre romaner, "Huset i mörkret", "Bleikeplassen" och nu "Tårnet", har Vesaas lagt i dagen ett växande mästerskap, språkligt, psykologiskt och som romanarkitekt.

I sitt yttre motiv har "Tårnet" — underligt nog — en viss likhet med "Synnöve Solbakken". Här som där ställs två familjer mot varandra, den ena i sol, den andra i skugga, och sinnelaget motsvarar belägenheten.

Men där upphör likheten. Björnson skapade en enkel romantisk berättelse, Vesaas har konstruerat en sinnrik psykologisk roman. Han forskar i det halvmedvetna, skuldkänsla som gnager, tystnad som bygger murar, skonsamt förtigande som förvandlas till gift, utan att någon egentligen vet om det eller önskar det.

Det är vanliga människor Vesaas berättar om, folk som själva inte har ord för de motstridiga saker som de tänker och känner. Desto närmare ligger det till hands att ty sig till tystnaden som ett skydd. Men i tystnaden gror misstron som en blek planta i skuggan.

Familjen består av tre personer, far, mor och en halvvuxen son. Så kommer ett nytt barn, till allas glädje. Fadern tar en dag med sig det lilla barnet ner till sin bilverkstad för att få ha det i närheten av sig. Där sticker sig barnet tydligen på en rostig pigg; det får blodförgiftning och dör. Fadern och sonen säger ingenting till modern om vad de tror vara orsaken — de vill skona henne, men har också sin egen skuldkänsla att ta hand om. Modern anar att det är någonting man döljer för henne och grubblar sig till sinnessjukdom. Fadern och sonen riskerar ett liknande öde; men sonen räddas genom att han blir förälskad (i en ung flicka i den "ljusa" gården), fadern finner frälsning i arbetsglädjen.

Kärlek och arbete — som alltid när man försöker summera en diktning i slagordets form låter det banalt. Men banal är den här romanen inte. Diktaren gräver djupt, och han har varsamma händer.

*

Det kom andra goda romaner. *Nils Johan Rud* är redaktör för en veckotidning, "Magasinet", som står på relativt hög litterär nivå och har hjälpt fram en rad unga norska berättare. Själv är han som författare en

Inför Strindbergs-jubiléet
har Pubs Bokavdelning
ordnat en liten exposé av
manuskript, brev, bilder
och originalupplagor
Paul U. Bergströms A.B.

Normalpriser på fläsk av gödsvin. FOLKHUSHÅLLNINGEN
LK har fastställt normalpriser på färska hela, halva och fjärdedels kroppar av gödsvin att gälla fr. o. m. den 17 jan. 1949. Se LK:s cirkulär 5227.

Stoppris på såpa. FOLKHUSHÅLLNINGEN
[illegible]

Högsta priser på inhemska fiskkonserver m. m.
[illegible]

Stopppriserna på putsmedel för läderarbeten och skodon.
[illegible]

Indragning av vissa inköpskuponger. FOLKHUSHÅLLNINGEN
[illegible]

Leverans av koks mot hushållslicens B inom Stockholms stad och län.
[illegible]
STOCKHOLMS STADS KRISTIDSNÄMND
STOCKHOLMS LÄNS KRISTIDSSTYRELSE

YNGRE MAN
[illegible]

Finmekaniska o. Elektromekaniska arbeten utföres
Serietillverkn. Experimentarbeten
Ingenjörsfirman
TEKNOPRODUKTER
Finmekanisk och elektromekanisk verkstad
Styrmansgatan 5, Gävle. Tel. 8888.

Aluminiumgjutgods
[illegible]
SELLNÄS METALLINDUSTRI, Sellnäs.

ATELJÉ
[illegible]

Bilmekanisk verkstad
[illegible]
EDLINGS FASTIGHETSBYRÅ, Eskilstuna.

FÄRGBAND
[illegible]

Velourisering — sprutning
[illegible]

Korrespondent,
[illegible]

A.-B. Stockholms Patentbyrå, Kungsgatan 36

Elektrisk entreprenad
[illegible]
HSB:s RIKSFÖRBUND.

INDUSTRI-LOKALER
SE BYTESANNONSERNA.

RÄKNEARBETEN
[illegible]

Byggnadsentreprenad
[illegible]
POLISNÄMNDEN.

Krollsplint-Väver
[illegible]

© Tingstensamlingen
Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.